Комедія «Хазяїн» – шедевр вітчизняної драматургії. Твір 10 клас

Іван Карпенко-Карий – одна з визначних постатей в українській дожовтневій літературі, українській драматургії. Продовжуючи традиції Г. Квітки-Основ'яненка, І. Котляревського, Т. Шевченка, він з великою викривальною силою показує типові явища доби розвитку капіталізму на Україні, викриває хижацьку суть сільської буржуазії.
В основу п'єси «Хазяїн» (1900 р.) покладені реальні факти капіталістичної дійсності.

І. Карпенко-Карий показав хижацьке обличчя українського капіталіста-землевласника, його нестримну жадобу до наживи, що робить з нього моральну потвору. «Стяжання для стяжання!» – так визначив свій задум сам автор.

Образи п'єси «Хазяїн» можна поділити на три групи: хижаки-експлуататори (Пузир, його управителі), ліберали (Золотницький, Соня, Калиновим), трудовий народ (робітники-наймити).

Драматична дія твору зосереджена на центральній постаті комедії – Пузиреві.

Пузир – це багатий капіталіст-землевласник, який виріс із звичайного глитая до мільйонера. Але здобувши «мільйони» , хазяїн не зупиняється. Жадоба до наживи штовхає його на нові злочини, шахрайство. Основна риса характеру Пузиря – ненаситна жадоба до збагачення, якій підпорядковані всі його інтереси. Для чого потрібні ці прибутки, Пузир не замислюється: «Шукаю, де б більше купити землі, бо скільки б чоловік її не мав – усе бракує». Гонитва за наживою робить його безчесним, жорстоким, бездушним, деспотичним, скупим.

Жадоба до збагачення спонукає Пузиря до хитрощів і махінацій. Він годує робітників глевким хлібом, лає управителів, що вони платять робітникам не по 25, а по 35 копійок за день, сам біжить проганяти гусей від пшениці. Він навіть іде на авантюру – переховує на своїх полях отари овець збанкрутілого поміщика. Жорстокість і бездушність Пузиря проявляється не лише у взаєминах із селянами, а й у родинному побуті, зокрема, у ставленні до рідної дочки.

Скупість і шахрайство Пузиря І. Карпенко-Карий передає й через його мову: «взять, зробіть голод, шквар, загнуздать мужиків» і таке інше.
Серед майстерно змальованих підручних хазяїна – Феноген, майбутній хазяїн. У характері Феногена лакейство, бажання прислужитися поєднується з грабіжництвом; лицемірство, плазування перед хазяїном – з презирством до нижчих від себе.

Інший підручний хазяїна – Ліхтаренко. На відміну від Феногена, він не плазує перед хазяїном, тримається з гідністю. Це дуже хитрий чоловік, який керується такими принципами: «не ти візьмеш, у тебе візьмуть», «крадь уміючи», «кради сам і не заважай другому», «не лови ґав, а лови гроші».

Феноген і Ліхтаренко грабують для хазяїна й одночасно крадуть у нього.

Пузиреві та управителям автор протиставляє ліберала-поміщика Золотницького, учителя Калиновича та дочку Пузиря Соню. Усі вони не поділяють хижацьких поглядів Пузиря, засуджують його методи, але нічого не роблять, щоб протистояти йому.

Образи Калиновича і Соні, наділені багатьма позитивними рисами, у пасивності своїй свідчать про те, що ліберальна інтелігенція нездатна зламати силу хижаків-капіталістів. Реальною загрозою для визискувачів є робітники, які вже здатні виступити в оборону своїх прав.

«Хазяїн» – це твір, спрямований проти потворних моральних принципів капіталізму. Драматургові вдалося створити яскраві індивідуальні характери землевласника-визискувача та його помічників. Тому п'єса «Хазяїн» справедливо вважається видатним досягненням драматургії XIX століття.